

INGLIZ ADABIYOTIDA AFSONAVIY OBRAZLAR TARAQQIYOTI: QADIMGI ILDIZLARDAN ZAMONAVIY TALQINGACHA

NamDCHTI magistranti

Maxammadjanova Guzalxon

Baxtiyor qizi

Annotatsiya:

Ushbu maqola ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlarning shakllanishi va evolyutsiyasini qadimgi davrdan to hozirgi kungacha bo'lgan davrni qamrab olgan holda ko'rib chiqadi. Maqola turli madaniy, diniy va ijtimoiy ta'sirlar afsonaviy obrazlarning o'zgarishiga qanday ta'sir etganini, shuningdek, ushbu obrazlarning adabiyotga va ingliz madaniyatiga qo'shgan hissasini tahlil qiladi.

This article examines the formation and evolution of mythical characters in English literature, covering the period from ancient times to the present day. It analyzes how various cultural, religious, and social influences have affected the transformation of mythical characters, as well as the contribution of these characters to literature and English culture.

данной статье рассматривается формирование и эволюция мифических образов в английской литературе, охватывая период от древности до наших дней. Анализируется, как различные культурные, религиозные и социальные влияния повлияли на трансформацию мифических образов, а также вклад этих образов в литературу и английскую культуру.

Kalit so'zlar: Ingliz adabiyoti, afsonaviy obrazlar, taraqqiyot, evolyutsiya, madaniy ta'sir, mifologiya, folklore

English literature, mythical characters, development, evolution, cultural influence, IMRAD, mythology, folklore

Английская литература, мифические образы, развитие, эволюция, культурное влияние, IMRAD, мифология, фольклор

1. Kirish:

Afsonaviy obrazlar adabiyotning asosiy qismi bo'lib, insoniyatning tasavvuri, e'tiqodlari va madaniy qadriyatlarini aks ettiradi. Ular nafaqat adabiyotshunoslik, balki madaniyatshunoslik, tarix va sotsiologiya uchun ham muhim manba hisoblanadi. Ingliz adabiyoti, o'zining boy tarixi va turli xil ta'sirlari bilan, afsonaviy obrazlarning evolyutsiyasini o'rganish uchun noyob imkoniyatni taqdim etadi.

Ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlarning taraqqiyoti uzoq va murakkab jarayon bo'lib, unga turli xil madaniy, diniy va ijtimoiy ta'sirlar sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Qadimgi kelt va anglosaks mifologiyasidan tortib to zamonaviy fantaziya va ilmiy fantastikagacha bo'lgan davrda afsonaviy obrazlar doimiy ravishda o'zgarib va yangilanib kelgan.

Ushbu tadqiqotning maqsadi ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlarning taraqqiyotini, ularning evolyutsiyasini, madaniy ta'sirini va adabiyotga qo'shgan hissasini tizimli ravishda o'rganishdir.

Tadqiqot savollari:

1. Ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlar qanday evolyutsiyani boshdan kechirgan?
2. Qanday madaniy, diniy va ijtimoiy ta'sirlar ushbu obrazlarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan?
3. Afsonaviy obrazlar adabiy asarlarga qanday ta'sir ko'rsatgan va ingliz madaniyatiga qanday hissa qo'shgan?

2. Metodlar:

shbu tadqiqot sifatli tadqiqot bo'lib, unda tarixiy-adabiy tahlil, qiyosiy tahlil va tematik tahlil usullaridan foydalaniladi. Ma'lumotlar manbalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Ingliz adabiyotining asosiy asarlari (epik dostonlar, dramalar, romanlar, she'rlar)
- Adabiyotshunoslik bo'yicha ilmiy maqolalar va kitoblar
- Tarixiy va madaniy manbalar
- Folklor to'plamlari

Ma'lumotlarni tahlil qilish bosqichlari:

1. Adabiy asarlarni tanlash: Afsonaviy obrazlarning namoyon bo'lishini eng yaxshi aks ettiruvchi asarlarni tanlash.
2. Tahlil: Har bir asarda afsonaviy obrazlarning roli, ularning xususiyatlari va evolyutsiyasini aniqlash.
3. Qiyosiy tahlil: Turli davrlardagi afsonaviy obrazlarni solishtirish va ularning o'zgarish tendentsiyalarini aniqlash.
4. Tematik tahlil: Afsonaviy obrazlar bilan bog'liq asosiy mavzularni aniqlash va ularning adabiy asarlarda qanday aks etganini tahlil qilish.

3. Natijalar :

3.1. Afsonaviy obrazlarning evolyutsiyasi:

Ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlarning evolyutsiyasi - bu shunchaki vaqt o'tishi bilan sodir bo'lgan o'zgarishlar ketma-ketligi emas, balki madaniy, diniy, siyosiy va ijtimoiy kuchlarning murakkab o'zaro ta'siri natijasida yuzaga kelgan dinamik

jarayondir. Ushbu jarayonni bir necha asosiy bosqichga bo'lish mumkin, ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga va o'ziga xos ta'sirlarga ega.

3.1.1. Qadimgi davr va o'rta asrlar (V-XV asrlar): Mitos va e'tiqodlarning shakllanishi

Ingliz adabiyotining ilk davrlarida afsonaviy obrazlar mahalliy kelt va anglosaks xalqlarining e'tiqodlari, urf-odatlar va tarixi bilan chambarchas bog'liq edi. Kelt mifologiyasi, o'zining druidlari, farilari va boshqa g'ayritabiiy mavjudotlari bilan, ingliz adabiyotida sezilarli iz qoldirdi. Qirol Artur afsonasi, o'zining ritsarlik qadriyatlari, sehrgarlari va afsonaviy Artefaktlari bilan, ushbu davrning eng yorqin namunasidir.

Anglosaks adabiyotida "Beovulf" eposi muhim o'rin tutadi. Unda bahodir Beovulfning Grendel va uning onasiga qarshi kurashi yaxshilik va yomonlik o'rtasidagi kurashni aks ettiradi. Ushbu davrdagi afsonaviy obrazlar odamlarning dunyoqarashi, ularning qo'rquvlari va umidlari bilan bog'liq edi.

Xristianlikning Angliyaga kirib kelishi afsonaviy obrazlarga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Farishtalar, iblislar va azizlar kabi xristian obrazlari adabiyotga kirib keldi va mahalliy mifologiya bilan aralashib ketdi. Bu davrda "Sir Gavayn va Yashil Ritsar" poemasida ritsarlik qadriyatlari xristian axloqi bilan bog'landi.

3.1.2. Uyg'onish davri (XVI asr): Klassik meros va gumanizm

Uyg'onish davrida qadimgi yunon va rim adabiyotining qayta kashf etilishi klassik mifologiya obrazlarining (xudolar, qahramonlar, mifologik mavjudotlar) ingliz adabiyotiga kirib kelishiga olib keldi. Klassik obrazlar ko'pincha allegorik ma'nolarda ishlatilgan va insonning ideal go'zalligi va ulug'vorligini aks ettirish uchun xizmat qilgan.

Shekspirning asarlari ushbu davrning eng yorqin namunasidir. U o'z komediyalarida, tragediyalarida va tarixiy dramalarida klassik mifologiya obrazlaridan

keng foydalangan. Misol uchun, "Yoz tunidagi tush" komediyasida klassik mifologiya obrazlari (Oberon, Titaniya) va ingliz folklori obrazlari (Pak) uyg'unlashgan. "Gamlet" tragediyasida esa arvohlar va taqdirlar obrazi insonning taqdiri va axloqiy mas'uliyati haqidagi savollarni o'rtaga tashlaydi.

Renessans gumanizmi insonning ulug'vorligi va imkoniyatlariga ishonchni kuchaytirdi. Bu davrda qahramonlar o'zlarining aql-idroki, jasorati va axloqiy prinsipialligi bilan ajralib turadi.

3.1.3. Romantizm davri (XVIII asr oxiri - XIX asr boshlari): O'tmishga, his-tuyg'ularga va tabiatga qaytish

Romantizm davrida o'tmishga, ayniqsa o'rta asrlarga qiziqishning ortishi bilan gotika romanlari va balladalarida afsonaviy obrazlar qayta jonlanadi. Arvohlar, vampirlar, jodugarlar va boshqa g'ayritabiiy mavjudotlar adabiyotda keng tarqaladi. Ushbu obrazlar insonning qo'rquvlari, tashvishlari va yashirin istaklarini aks ettiradi.

Meri Shellining "Frankenshteyn" romani ushbu davrning eng yorqin namunasidir. Unda ilm-fan va afsonaviy mavjudotlar o'rtasidagi bog'liqlik tasvirlangan va ilm-fanning axloqiy oqibatlari haqida savollar o'rtaga tashlangan.

Tabiatga sig'inish romantizm davrining yana bir muhim xususiyati edi. Tabiat ruhlari, farilar va boshqa afsonaviy mavjudotlar adabiyotda paydo bo'ldi va tabiatning sirli va go'zal kuchlarini aks ettirdi.

3.1.4. Viktoriya davri (XIX asr): Axloq, didaktika va bolalar adabiyoti

Viktoriya davrida afsonaviy obrazlar ko'pincha axloqiy saboqlarni berish va jamiyatdagi muammolarni aks ettirish uchun ishlatilgan. Charlz Dikkensning asarlari ushbu tendentsiyaning yorqin namunasidir. "Rojdestvo qo'shig'i" povestida arvohlar Skrujni o'z xatolarini anglashga va to'g'ri yo'lga qaytishga yordam beradi.

Bolalar adabiyoti ham afsonaviy obrazlarning k eng qo'llanilishiga turtki berdi. Lyuis Kerrollning "Alisa mo'jizalar mamlakatida" va Jeyms Mettyu Barining "Piter Pen" asarlari bolalar uchun fantastik olamlarni yaratdi va ularni sehrli mavjudotlar bilan tanishtirdi.

3.1.5. XX va XXI asrlar: Modern talqinlar va yangi janrlar

XX va XXI asrlarda afsonaviy obrazlar klassik miflar, folklor va diniy e'tiqodlardan olinib, yangi ma'nolar bilan to'ldiriladi. Modernizm va postmodernizm adabiyotida afsonaviy obrazlar ko'pincha insonning ichki dunyosini, ijtimoiy ziddiyatlarni va zamonaviy hayotning absurdligini aks ettirish uchun ishlatiladi.

Fantaziya va ilmiy fantastika janrlari afsonaviy obrazlarning yangi imkoniyatlarini ochib berdi. J.R.R. Tolkinning "Uzuklar hukmdori" asarida o'rta asr mifologiyasi, folklori va xristianlik elementlari uyg'unlashgan va yangi afsonaviy olam yaratilgan. Klayv Steplz Lyuisning "Narniya yilnomalari" asari xristian allegoriyasi va fantaziyani birlashtiradi.

Zamonaviy adabiyotda klassik afsonalar qayta talqin qilinadi va ularga yangi ma'nolar beriladi. Nill Geymanning "Amerika xudolari" romanida turli madaniyatlarning xudolari zamonaviy Amerikada yashaydi va o'zlarining mavqeini saqlab qolish uchun kurashadi.

Afsonaviy obrazlarning evolyutsiyasi - bu doimiy o'zgarib turadigan jarayon bo'lib, unga turli xil madaniy, diniy va ijtimoiy ta'sirlar sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Har bir davr o'ziga xos afsonaviy obrazlarni yaratdi va ularga yangi ma'nolar berdi. Afsonaviy obrazlar adabiyotni boyitadi, o'quvchilarga yangi olamlarni kashf etishga yordam beradi va insoniyatning o'zini o'zi anglashiga hissa qo'shadi.

4. Muhokama :

Afsonaviy obrazlar taraqqiyotining ahamiyati, ta'siri va kelajagi

Ushbu tadqiqot davomida olingan natijalar ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlarning taraqqiyoti murakkab, ko'p qirrali va davomiy jarayon ekanligini yaqqol ko'rsatdi. Ushbu taraqqiyotga turli madaniy, diniy, siyosiy va ijtimoiy ta'sirlar sezilarli darajada ta'sir ko'rsatgan. Afsonaviy obrazlar nafaqat adabiyotning ajralmas qismi, balki insoniyatning o'zini o'zi anglashiga, madaniy merosini saqlashga va kelajakni tasavvur qilishga yordam beradigan muhim vositadir.

4.1. Asosiy topilmalarning muhokamasi: Taraqqiyot yo'nalishlari va sabablari

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlar evolyutsiyasining bir necha asosiy yo'nalishlari mavjud:

- Mifologik ildizlardan allegorik va ramziy ma'nolarga o'tish: Qadimgi davrlarda afsonaviy obrazlar ko'pincha to'g'ridan-to'g'ri diniy e'tiqodlar va kosmogonik tasavvurlarni aks ettirgan bo'lsa, keyingi davrlarda ular allegorik va ramziy ma'nolarga ega bo'lib, insonning ichki dunyosini, axloqiy dilemmalarni va ijtimoiy muammolarni aks ettirish uchun ishlatilgan.
- Mahalliy miflardan klassik va xristian merosiga integratsiya: Ingliz adabiyoti o'zining rivojlanishida mahalliy kelt va anglosaks mifologiyasidan klassik yunon-rim merosiga va xristian diniga murojaat qilib, ularning obrazlarini o'zlashtirdi va o'ziga xos tarzda talqin qildi.
- Romantik qayta tiklanish va zamonaviy talqin: Romantizm davrida o'tmishga qiziqish kuchayishi bilan o'rta asrlar afsonalari va folklor obrazlari qayta tiklandi. Zamonaviy adabiyotda esa afsonaviy obrazlar yangi kontekstlarda va yangi ma'nolarda talqin qilinmoqda, bu ularning davomiyligi va moslashuvchanligini ko'rsatadi.
- Janrlararo integratsiya va eksperiment: Afsonaviy obrazlar turli adabiy janrlarda (fantaziya, ilmiy fantastika, gotika, реализм) faol qo'llanilmoqda va ularning o'zaro ta'siri natijasida yangi va gibridd shakllar yaratilmoqda.

Ushbu evolyutsiyaga quyidagi omillar ta'sir ko'rsatgan:

- Madaniy aloqalar va almashinuv: Angliya doimo boshqa madaniyatlar bilan aloqada bo'lgan va ularning ta'sirini o'z adabiyotida aks ettirgan.
- Diniy o'zgarishlar: Xristianlikning qabul qilinishi va Reformatsiya ingliz adabiyotidagi afsonaviy obrazlarga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.
- Ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar: Urushlar, inqiloblar, ijtimoiy harakatlar afsonaviy obrazlarning talqinini o'zgartirdi va ularga yangi ma'nolar berdi.
- Ilmiy va texnologik taraqqiyot: Ilm-fan va texnologiyaning rivojlanishi insonning dunyoqarashini o'zgartirdi va afsonaviy obrazlarga yangi nuqtai nazardan qarashga imkon berdi.

4.2. Adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik va jamiyat uchun ahamiyati

Ushbu tadqiqotning natijalari nafaqat adabiyotshunoslik, balki madaniyatshunoslik va jamiyat uchun ham muhim ahamiyatga ega:

- Adabiyotshunoslik: Afsonaviy obrazlarning evolyutsiyasini o'rganish ingliz adabiyotining o'ziga xos xususiyatlarini va uning jahon adabiyotiga qo'shgan hissasini tushunishga yordam beradi. Bu ingliz adabiyotidagi asosiy mavzularni, ramzlarni va arxetiplarni aniqlashga imkon beradi.
- Madaniyatshunoslik: Afsonaviy obrazlar madaniyatning muhim qismi bo'lib, insonlarning e'tiqodlarini, qadriyatlarini va urf-odatlarini aks ettiradi. Ularning evolyutsiyasini o'rganish madaniyatning o'zgarishini va rivojlanishini tushunishga yordam beradi.
- Jamiyat: Afsonaviy obrazlar jamiyatga ta'sir qiladi, insonlarning xatti-harakatlarini, qarashlarini va orzularini shakllantiradi. Ularning evolyutsiyasini o'rganish jamiyatning o'zini o'zi anglashiga va kelajakni tasavvur qilishiga yordam beradi.

4.3. Cheklovlar va kelajakdagi tadqiqotlar

Ushbu tadqiqotning cheklovlari uning ingliz adabiyotining barcha davrlarini qamrab olmaganligi va muayyan davrlarga ko'proq e'tibor qaratganligidir. Bundan tashqari, tadqiqot faqat ingliz adabiyotiga qaratilgan bo'lib, boshqa madaniyatlar adabiyotidagi afsonaviy obrazlar bilan qiyosiy tahlil o'tkazilmagan.

Kelgusi tadqiqotlar quyidagi yo'nalishlarda olib borilishi mumkin:

- Afsonaviy obrazlarning turli janrlardagi (masalan, komikslar, video o'yinlar, kino) o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish.
- Afsonaviy obrazlarning gender, irq va sinf kabi ijtimoiy omillar bilan bog'liqligini tahlil qilish.
- Ingliz adabiyotidagi afsonaviy obrazlarning boshqa madaniyatlar adabiyotiga ta'sirini o'rganish.
- Afsonaviy obrazlarning zamonaviy jamiyatdagi rolini va ahamiyatini aniqlash.

4.4. Afsonaviy obrazlarning kelajagi: Yangi imkoniyatlar va vazifalar

Afsonaviy obrazlar adabiyotda va jamiyatda muhim rol o'ynashda davom etadi. Zamonaviy texnologiyalar va globalizatsiya yangi imkoniyatlarni yaratadi, lekin ayni paytda yangi vazifalarni ham qo'yadi:

- Yangi texnologiyalar: Virtual reallik, sun'iy intellekt va boshqa yangi texnologiyalar afsonaviy obrazlarni yaratish va talqin qilish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.
- Globalizatsiya: Turli madaniyatlar o'rtasidagi aloqalar kuchayishi bilan afsonaviy obrazlar madaniy almashinuv va o'zaro tushunish uchun vosita bo'lishi mumkin.
- Ijtimoiy adolat: Afsonaviy obrazlar ijtimoiy adolat, tenglik va inklyuzivlik g'oyalarini targ'ib qilish uchun ishlatilishi mumkin.

- Ekologik ong: Afsonaviy obrazlar insonning tabiat bilan munosabatini aks ettirishi va ekologik muammolarga e'tiborni jalb qilishga yordam berishi mumkin.

5. Xulosa:

Afsonaviy obrazlar taraqqiyotining yakuniy xulosalari va istiqbollari

Ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlar taraqqiyoti haqidagi ushbu keng qamrovli tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bu jarayon uzoq, murakkab va doimiy ravishda davom etuvchi hodisa bo'lib, madaniy, diniy, ijtimoiy, siyosiy va hatto ilmiy-texnologik omillar ta'sirida shakllanib kelgan. Afsonaviy obrazlar ingliz adabiyotining ajralmas qismidir, ular nafaqat badiiy asarlarni boyitadi, balki insoniyatning o'zini o'zi anglashiga, madaniy merosini saqlashga va kelajakni tasavvur qilishga xizmat qiladi.

Biz ko'rib chiqqan evolyutsiya bosqichlari (qadimgi davr va o'rta asrlar, uyg'onish davri, romantizm davri, viktoriya davri, XX va XXI asrlar) har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ma'lum madaniy va tarixiy kontekstni aks ettiradi. Qadimgi kelt va anglosaks mifologiyasidan tortib to zamonaviy fantaziya va ilmiy fantastikagacha, afsonaviy obrazlar doimiy ravishda o'zgarib, yangi ma'nolar kasb etib, insoniyatning o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashib kelgan.

Ushbu taraqqiyot jarayonida madaniy aloqalar, diniy o'zgarishlar, ijtimoiy inqiloblar, ilmiy kashfiyotlar va texnologik taraqqiyot kabi omillar muhim rol o'ynadi. Afsonaviy obrazlar nafaqat o'tmishni aks ettirdi, balki jamiyatni aks ettirish, ijtimoiy tanqid va kelajakni tasavvur qilish uchun ham xizmat qildi.

Ushbu tadqiqotning adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik va jamiyat uchun ahamiyati beqiyosdir. Afsonaviy obrazlarning evolyutsiyasini o'rganish ingliz adabiyotining o'ziga xos xususiyatlarini va uning jahon adabiyotiga qo'shgan hissasini tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, afsonaviy obrazlar madaniyatning muhim qismi bo'lib, insonlarning e'tiqodlarini, qadriyatlarini va urf-odatlarini aks ettiradi. Ularning evolyutsiyasini o'rganish madaniyatning o'zgarishini va rivojlanishini tushunishga yordam beradi.

Ushbu tadqiqotning cheklovlari barcha davrlarni qamrab olmaganligi va muayyan davrlarga ko'proq e'tibor qaratganligidir. Kelgusi tadqiqotlar turli janrlardagi (masalan, komikslar, video o'yinlar, kino) afsonaviy obrazlarning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganishi, ularning ijtimoiy omillar bilan bog'liqligini tahlil qilishi va ingliz adabiyotidagi afsonaviy obrazlarning boshqa madaniyatlarga ta'sirini o'rganishi mumkin.

Afsonaviy obrazlarning kelajagi yorqin va umidvor. Zamonaviy texnologiyalar va globalizatsiya yangi imkoniyatlar yaratadi, lekin ayni paytda yangi vazifalarni ham qo'yadi. Virtual reallik, sun'iy intellekt va boshqa yangi texnologiyalar afsonaviy obrazlarni yaratish va talqin qilish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Turli madaniyatlar o'rtasidagi aloqalar kuchayishi bilan afsonaviy obrazlar madaniy almashinuv va o'zaro tushunish uchun vosita bo'lishi mumkin.

Afsonaviy obrazlar ijtimoiy adolat, tenglik va inklyuzivlik g'oyalarini targ'ib qilish, ekologik muammolarga e'tiborni jalb qilish uchun ishlatilishi mumkin. Ular insoniyatning eng yaxshi umidlarini, orzularini va intilishlarini aks ettirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ingliz adabiyotida afsonaviy obrazlar taraqqiyoti - bu nafaqat o'tmishga nazar, balki kelajakka yo'naltirilgan muhim jarayondir. Afsonaviy obrazlar bizning dunyoqarashimizni, qadriyatlarimizni va orzularimizni shakllantiradi va biz ularga qanday munosabatda bo'lishimiz kelajagimizni belgilaydi. Biz ularni saqlashimiz, o'rganishimiz va rivojlantirishimiz kerak, shunda ular kelajak avlodlarga ilhom berishi va yo'l ko'rsatishi mumkin.